

Že od leta 1815

Zgodovina soteskanja

Zmotno je prepričanje, da je soteskanje precej nova športnorekreacijska dejavnost. V soteskarski literaturi lahko zasledimo, da naj bi bil začetnik soteskanja Francoz Edouard Alfred Martel. Martel, po katerem je poimenovana tudi največja podzemna dvorana v Škocjanskih jamah, je bil vodilni speleolog in krasoslovec konec 19. stoletja. Leta 1888 se je resneje lotil raziskovanja podzemne soteske Bramabiau, v kateri je desetmetrski slap. A literatura molči o dosežkih, ki so se mnogo pred tem zgodili na slovenskih tleh.

Preprosta oprema

Soteskanje je bilo v pionirskih časih izredno zahtevna in nevarna dejavnost. Ker neoprenskih oblek še niso poznali, so se raziskovalci za obrambo pred mrzlo vodo mazali s svinjsko mastjo in čezno navlekli oblačila. Vodi so se izogibali, mnogokrat pa so za spust skozi sotesko uporabljali kar čolne. Precej drugačna je bila tudi tehnika spuščanja čez slapove. Plezalni pas je bil tržišču predstavljen šele mnogo kasneje. Zato so pionirji za spust čez slapove uporabili jamarske lestvice, nemalokrat pa so jih tovariši z vrha spustili sedeče na kosu lesa, navezanem na vrv. Pogumni možje velikokrat niso vedeli, kaj jih čaka za naslednjim vogalom. Tako je Robert de Joly o raziskovanju dela francoske soteske Verdon zapisal: "Naposled se je pred

menoj pojavila stena. Ali to pomeni, da iz soteske ni izhoda in da voda izgine v sifon? Okamenel sem bil od strahu, saj sem vedel, da poti nazaj, proti toku, ni več."

V prvih dveh tretjinah 20. stoletja se je na soteskarskem področju zgodil le tu in tam kakšen dosežek. Čeprav se je plezalna oprema razvijala, tega ni bilo mogoče trditi za primerna oblačila. A hkrati s plezalnim pasom je v 60. letih luč sveta ugledala tudi neoprenska obleka, ki je omogočila mnogo prijaznejše soteskanje. Zato se je v 60. in 70. letih zgodila prava revolucija, v kateri so blesteli Španci in Francozi. Ti so s pomočjo prilagojenih jamarskih vravnih tehnik redno odkrivali nove soteske. V tem času je bila zibelka soteskanja španska Sierra de Guara, za katero so leta

Prvi spust po koritih Mlinarice so opravili Igor Krevelj, Miha Meško, Iztok Vilič in Bogdan Kladnik junija 1989.

Foto: Bogdan Kladnik

1981 izdali tudi prvi soteskarski vodnik. Zaradi nje-gove izdaje je postala dejavnost še zanimivejša. Špancem in Francozom so se pridružili še Italijani, pozneje pa tudi Švicarji in Portugalci.

Novodobno soteskanje

Novi val soteskanja je temeljil na alpinistih in gorskih vodnikih, ki so kar tekmovali v odkrivanju novih sotesk. Tako so v 90. letih raziskovali kulturne soteske v okolici jezera Como, Val d'Ossole in Ticina. Hkrati pa so sem in tja soteskarji zašli tudi v italijanske Dolomite ter Karnijske in Julijske Alpe.

Neodvisno od razvoja na stari celini pa se je razvijala ameriška različica soteskanja. Če Evropejci pravimo soteskanju *canyoning*, Američani uporabljajo besedo *canyoneering*. Korenine ameriškega soteskanja najdemo v zvezni državi Utah, v pritokih rek kanjona Grand Canyon. Tam so od začetka 20. stoletja dalje redno raziskovali nove soteske. Večinoma so bile te suhega značaja, zato je šport postal popularen že pred

Skrivnostna korita Mlinarice v Trenti so za prvi spust po njih zahtevala tri poskuse.

Foto: Bogdan Kladnik

izumom neoprenskih oblek. V soteske so se podajali pohodniki, plezalci in kajakaši. Neodvisen razvoj na kontinentih se odraža v različnih tehnikah in opre- mi, ki jo uporabljamo. Tudi etika je nekoliko drugač- na. Evropejci prisegamo na umetno narejena sidrišča, zavrtana v skale, Američani pa raje uporabijo zanke, ki jih zavežejo okoli dreves, zagozde, platna, na katera nasujejo pesek, ali pa človeška sidrišča. Vsaka izmed filozofij ima svoje prednosti in slabosti.

Oktobra 1989 sta Bogdan Kladnik in Boštjan Veber opravila prvi spust v Ribnici v Bohinju. Ugotovila sta, da se s čolni po soteski ne da napredovati dovolj hitro.
Foto: Bogdan Kladnik

Revolucionarni dosežki na domačih tleh

Tudi Slovenci ves ta čas nismo sedeli križem rok. Pravzaprav smo celo prehiteli Martela. Za prvo dejavnost, ki jo lahko poimenujemo soteskanje na naših tleh, bi lahko šteli plavanje Jožeta Eggenhofnerja v reki Reki v Škocjanskih jamah že leta 1815. Jakob

Svetina, mojster za vodnjake iz Trsta, pa se je leta 1839 v Škocjanskih jamah z lesenim čolnom in baklo spustil v podzemski kanjon reke Reke in dosegel tretji slap. To dejanje je bilo doslej v svetovni soteskarski literaturi spregledano, zato moramo na to stvar opozoriti. V letih 1851 in 1852 je Adolf Schmidl s skupino idrijskih rudarjev z Ivanom Rudolfom na čelu prodrl približno petsto metrov daleč do četrtega slapu. Leta 1884 so Anton Hanke, Josip Marinitsch in Friedrich Mueller z domačini začeli s sistematičnim prodiranjem ob reki in leta 1890 dosegli Martelovo dvorano. Med začetnike soteskanja bi lahko šteli tudi Henrika Tumo, ki je leta 1881 pri sestopu z avstrijske gore Schafberg končal v grapi s slapovi in tolmuni, zato mu ni preostalo drugega, kot da se je po soteski spustil do dna.

Zlata doba odkrivanja sotesk v Sloveniji

Kolikor je znano, sta bila prva, ki sta se soteskanja lotila tako, kot si ga predstavljamo danes, biologa Rado Smerdu in Peter Skoberne. Leta 1983 sta prva soteskala v koritih Mostnice. Nekaj časa sta si Mostnico le ogledovala, nato pa sta v sušnem poletju zbrala pogum in jo v dobrih dveh urah preplavala. Leto pozneje sta si zadala, da preplavata sotesko Predaselj v Kamniški Bistrici. Žal se je Smerdu pri spustu smrtno ponesrečil.

Novica o nesreči je ustavila raziskovalno vneto. Sodeč po javno dostopnih zapisih je bil naslednji večji podvig odkrivanje skrivnostnih korit Mlinarice v Trenti. Prvi spust so opravili Igor Krevelj, Miha Meško, Iztok Vilič in Bogdan Kladnik junija 1989. Zaradi nezadostne opreme so morali izstopiti pred najožjim

delom soteske. Kladnik in Krevelj sta se teden pozneje vrnila, a tudi tokrat jima zaradi nevihte ni uspelo priti do dna soteske. Prvi uspešni spust skozi Mlinarico sta opravila šele mesec pozneje. V tretje gre očitno res rado tudi pri soteskanju.

Oktobra 1989 sta Bogdan Kladnik in Boštjan Veber opravila še prva spusta v Grmečici in Ribnici v Bohinju. Pri zadnji sta se precej uštela glede potrebnega časa, zato sta iz soteske izstopila v trdi temi. Ugotovila sta tudi, da se s čolni po soteski ne da napredovati dovolj hitro. Izkušnje so se tako počasi nabirale in tudi naši pionirji so se začeli ustrezno opremljati. Spoznali so, da brez neoprenskih oblek ne bo šlo, za pomoč pri plavanju so uporabili rešilni jopič in potapljaške plavuti. Začeli so tudi trenirati in spoznavati obnašanje telesa v tokovih in protitokovih. Kladnik je pri tem

*Kolikor je znano, sta bila prva, ki sta se soteskanja lotila tako, kot si ga predstavljamo danes, biologa Rado Smerdu in Peter Skoberne. Leta 1983 sta prva soteskala v koritih Mostnice.
Foto: Bogdan Kladnik*

Jeseni leta 1991 sta Bogdan Kladnik in Andrej Narobe opravila prvi spust skozi Globoški potok – serijo slapov, ki pritečejo izpod Skutnika in se izlivajo v reko Učjo.
Foto: Bogdan Kladnik

zapisal: "Najpomembnejša izkušnja, ki sem jo pri tem dobil: nikoli ne podcenjuj moči vode in ne precenjuj lastnega znanja. Brezskrbnost se lahko hitro maščuje in sorazmerno majhen pretok vode te lahko med pol metra širokimi stenami stisne z nesluteno močjo in ves potolčen, ponižan moraš priznati nemoč močnejšemu nasprotniku."

Jeseni leta 1991 sta Kladnik in Andrej Narobe opravila prvi spust skozi Globoški potok – serijo slapov, ki pritečejo izpod Skutnika in se izlivajo v reko Učjo, ki sta jo pozneje tudi preplavala.

S tem se zaključijo dokumentirano pionirsko raziskovanje slovenskih sotesk. Pozneje so Slovenijo obiskali francoski soteskarji, ki so si želeli raziskati še naše soteske. Med njimi sta bila tudi Franck Jourdan in Jean-Francois Fiorina. Kot rezultat obiska je leta 2002 izšla knjiga *Canyons Slovenes*, ki je vodnik po večini slovenskih sotesk. Po letu 1995 je na naših tleh soteskanje postalo tudi zanimiva turistična ponudba, zato so vodniki začeli sistematično opremljati soteske. Ta zanos je zaradi prepovedi soteskanja žal zamrl, še vedno pa se seveda opremljajo soteske, kjer je dejavnost dovoljena. ●

